

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحفہ عملی نظام تعلیم و تربیت دار مسید اموزشہائی قرآن

تألیف

دکتر حمید رضا حاجی بابایی

عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا

دکتر سوسن کشاورز

عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شماره
وضعیت فهرست نویسی
موضوع
موضوع
موضوع
شناسه اثروده
شناسه افوده
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

حاجی بابایی، حمیدرضا، ۱۳۳۸ -
تحول عملی نظام تعلیم و تربیت در مسیر آموزه‌های قرآنی / تألیف حمیدرضا حاجی بابایی،
سوسن کشاورز.
تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)، ۱۳۹۲.
۱۲۲ ص.
۳-۴-۵۶-۵۸-۹۶۴-۹۷۸
فیبا
آموزش و پرورش -- ایران -- ارزشهای اسلامی
آموزش و پرورش -- ایران -- فلسفه
سیاست فرهنگی -- ایران -- برنامه‌ریزی
کشاورز، سوسن، ۱۳۴۴ -
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)
۳۱۳۹۲ ت ۲ ح ۷/۱۳۵۳ LA
۳۷۰/۹۵۵
۳۱۳۶۲۸۸

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

تحول عملی نظام تعلیم و تربیت در مسیر آموزه‌های قرآنی
نویسندگان: دکتر حمیدرضا حاجی بابایی - دکتر سوسن کشاورز
صفحه آرا: علی دانشور
چاپ اول: ۱۳۹۲
تیراژ: ۱۰۰ نسخه
لیتوگرافی، چاپ و صحافی از: چاپ خجسته
قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال
حق چاپ محفوظ است

شابک ۳ - ۴ - ۵۶ - ۵۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸
ISBN 978-964-08-0604-3

نشانی: تهران: خیابان سپهبد قرنی، پل کریمخان زند، کوچه شهید محمود حقیقت‌طلب، شماره ۸
تلفن: ۸۸۸۰۰۳۲۴-۹ دورنویس (فاکس): ۸۸۹۰۳۸۰۹

www.enma.ir
info@enma.ir

۷	مقدمه
۱۰	پیشگفتار
۱۳	فصل اول / فلسفه وجودی مجتمع‌های آموزشی و پرورشی
۱۷	الف- فلسفه وجودی مجتمع‌های آموزشی و پرورشی روستایی و عشایری
۱۷	چیستی اقدام : شرح اقدام
۱۹	چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
۲۲	چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
۲۴	ب- فلسفه وجودی مجتمع‌های آموزشی و پرورشی شهری
۲۴	چیستی اقدام : شرح اقدام
۲۶	چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
۲۸	چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
۳۱	فصل دوم / فلسفه وجودی هوشمندسازی مدارس
۳۲	فلسفه وجودی هوشمند سازی مدارس
۳۲	چیستی اقدام : شرح اقدام
۳۷	چشم‌انداز مدرسه هوشمند
۳۸	مأموریت‌های مدرسه هوشمند
۴۰	ارزش‌های مورد توجه در مدرسه هوشمند
۴۱	راهبردها

۴۲	چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
۴۳	اهداف مدارس هوشمند
۴۴	چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
۴۴	۱. دستاوردها و پیامدهای مورد انتظار
۴۴	الف- دانش آموز
۴۶	ب- معلم
۴۷	ج- خانواده
۴۸	د- مدرسه
۴۹	هـ - سایر عوامل درون مدرسه
	۲- اقدامات و فعالیتهای صورت گرفته در راستای عملیاتی نمودن
۵۰	فناوری های نوین در مدارس
۵۰	۱-۲. اطلاع رسانی عمومی
۵۰	۲-۲. پذیرش عمومی
۵۱	۲-۳. اقدام ملی
۵۱	۳- تأثیر گذاری بر کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی مدرسه
۵۲	۴- اقبال عمومی
۵۳	فصل سوم / فلسفه وجودی دانشگاه فرهنگیان
۵۴	فلسفه وجودی دانشگاه فرهنگیان
۵۴	چیستی اقدام : شرح اقدام
۶۰	چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
۶۲	چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
۶۷	فصل چهارم / فلسفه وجودی تشکیل معاونت تربیت بدنی و سلامت
۶۸	الف - فلسفه وجودی تشکیل معاونت تربیت بدنی و سلامت
۶۸	چیستی اقدام : شرح اقدام
۷۸	چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت

- ۸۰ چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
- ۸۱ ب - ضرورت انتخاب دوره ابتدایی جهت انجام طرح‌های ملی
- ۸۱ ۱- دستیابی به اهداف توسعه هزاره جمهوری اسلامی ایران
- ۸۲ ۲. دستیابی به ماده ۱۹ قانون برنامه پنجم توسعه
- ۸۲ ۳. اجرایی نمودن راهکارهای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
- ۸۴ تحقق اهداف مورد نظر در ساحت تربیت زیستی و بدنی
- ۸۵ ج - فلسفه وجودی آموزش ورزش ژیمناستیک
- ۸۵ چిستی اقدام : شرح اقدام
- ۸۶ چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
- ۸۷ چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
- ۸۹ د - فلسفه وجودی طرح سبح
- ۸۹ چيستی اقدام : شرح اقدام
- ۹۱ چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
- ۹۱ چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
- ۹۳ هـ - فلسفه وجودی طرح طناورز
- ۹۳ چيستی اقدام : شرح اقدام
- ۹۳ چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
- ۹۴ چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
- ۹۵ و - فلسفه وجودی آموزش ورزش تنیس روی میز
- ۹۵ چيستی اقدام : شرح اقدام
- ۹۵ چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
- ۹۶ چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
- ۹۷ ز - فلسفه وجودی آموزش ورزش دومیدانی
- ۹۷ چيستی اقدام : شرح اقدام
- ۹۸ چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
- ۹۸ چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
- ۹۹ ح - فلسفه وجودی مدارس تخصصی ورزش

۹۹	چیستی اقدام : شرح اقدام
۹۹	چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
۱۰۱	چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
۱۰۵	فصل پنجم/ فلسفه وجودی تشکیل معاونت آموزش ابتدایی
۱۰۶	فلسفه وجودی تشکیل معاونت آموزش ابتدایی
۱۰۶	چیستی اقدام : شرح اقدام
۱۰۹	چرایی اقدام: اهمیت و ضرورت
۱۱۰	چگونگی اقدام : دستاوردها و پیامدهای حاصل گردیده
۱۱۳	فصل ششم/ فلسفه وجودی تغییر نظام آموزشی
۱۱۴	فلسفه وجودی تغییر نظام آموزشی
۱۱۴	چیستی اقدام : شرح اقدام
۱۱۸	چرایی اقدام : اهمیت و ضرورت
۱۲۰	چگونگی اقدام : پیامدها و دستاوردهای حاصل گردیده
۱۲۰	پیامدها :
۱۲۰	۱- شورای راهبردی تحول
۱۲۰	۲- ستاد اجرایی تحول محتوا و ساختار
۱۲۰	۳- کار گروه های تخصصی
۱۲۰	۴- کمیته اجرایی تحول آموزش و پرورش استان
۱۲۱	دستاوردها:
۱۲۲	فهرست منابع

مقدمه

” مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ “ (نحل، ۹۷)

”هر کس کار شایسته‌ای انجام دهد، خواه مرد باشد یا زن، در حالی که مؤمن است، او را به حیات پاک زنده می‌داریم و پاداش آن‌ها را به بهترین اعمالی که انجام می‌دادند، خواهیم داد.“

در این آیه خداوند حیات طیبه را نتیجه و مولود عمل صالح مبتنی بر ایمان می‌داند و عمل صالحی را که بر اساس ایمان انجام شود از همه مردم، چه زن و چه مرد می‌پذیرد و آن را زمینه‌ساز حیات طیبه می‌داند و برای کسانی که تلاش می‌کنند تا به این مقام و جایگاه برسند بهترین پاداش را به دلیل عمل نیکوی آن‌ها وعده فرموده‌اند و این امر را قانون کلی نامیدند.

برای شناخت عمل صالح و نیز ایمان به خدا باید از راه‌های مطمئن عبور کرد، لذا نیازمند آن هستیم که از فلسفه تعلیم و تربیت مبتنی بر آموزه‌های قرآنی بهره بگیریم زیرا قرآن خود را ”تَبْيَانًا لِّلْكَلِّ شَيْءٍ“ می‌داند و می‌فرماید: ”وَوَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِّلْكَلِّ شَيْءٍ“ (نحل، ۸۹) و چون قرآن در امر هدایت خود را بیانگر همه چیز اعلام می‌دارد بر اساس همین قرآن، سنت رسول گرامی اسلام (ص) و اهل بیت (ع) نیز در چارچوب تبیین و بیانگری قرآن قرار دارند. قرآن کریم می‌فرماید: ”وَمَا آتَاكُم الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا“ (حشر، ۷)، خداوند منان در این آیه شریفه آنچه از طرف رسول خدا (ص) آورده شده را امر به تبعیت و اجرا می‌نماید و آنچه را از سوی او نهی شده است امر به ترک و عدم اجرا می‌نماید و در احادیث و روایات منقول و متواتر، پیامبر اکرم (ص) نیز بر پیروی از جانشینان خود تأکید فرموده‌اند. پس آنچه در تحول بنیادین مطرح است تأکید بر مبانی قرآنی جهت ساماندهی امر مهم تربیت است که در سند فلسفه تربیت رسمی و عمومی آمده‌است. (مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰، صص ۳۱ و ۳۷) و به همین دلیل سیاست‌گذاران در نظام تربیت رسمی و

عمومی به دنبال آن بوده‌اند که مجموعه سیاست‌گذاری‌ها در درون این نظام با نظر بر محورهای مطرح در اسناد تحولی که مبتنی بر آموزه‌های دینی اسلام و تجربیات ارزشمند بشری است طراحی گردد و به اجرا درآید، چرا که آموزش و پرورش به عنوان نهادی فرهنگی، اجتماعی؛ بنیادی‌ترین و مهمترین نقش را در تکوین و تعالی هویت افراد جامعه و دستیابی کودکان و نوجوانان به حدنصابی از شایستگی‌ها در تمامی ساحت‌های تربیتی در راستای رسیدن به حیات طیبه و قرب الهی بر عهده دارد. ثمربخشی این سازمان از یکسو در گرو پرورش انسان‌های صالح، سالم، خلاق، بالنده، متعادل و رشد یافته و از سوی دیگر در گرو تأمین نیازهای نیروی انسانی جامعه در سطوح مختلف و در بخش‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است. به همین دلیل امروزه در اکثر کشورها به نظام آموزش و پرورش به عنوان یک نهاد سرمایه‌ای نگریسته می‌شود و رمز موفقیت بسیاری از کشورها، سرمایه‌گذاری جدی در این نهاد می‌باشد. البته کارآمدی و اثر بخشی برنامه‌های این نهاد، با شناخت علمی و همه جانبه از آینده و فرصت‌ها و تهدیدهای آن و نیز واقعیت‌های موجود و توانمندی‌ها و قابلیت‌های نهفته در آن امکان‌پذیر می‌باشد. لذا، کارکرد موفقیت‌آمیز این نظام، نیازمند شناخت دقیق و عمیق فعالیت‌های انجام گرفته در وضعیت فعلی است تا مبتنی بر این شناخت، امکان برنامه‌ریزی و چاره‌اندیشی بهینه برای آینده فراهم آید. ترسیم دقیق وضع موجود نیازمند آن است که مجموعه فعالیت‌های صورت گرفته به طور دقیق مورد رصد قرار گیرند و فلسفه وجودی آن‌ها شامل ماهیت، ضرورت و دستاوردها با نگاه علمی و کارشناسی تبیین گردد تا بدین ترتیب مستندات منسجم و متقنی فراهم آید که در پرتو بهره‌گیری از محتوای این مستندات، هم مجریان فعلی نظام آموزش و پرورش در تمامی سطوح بتوانند نقشه راهی برای برنامه‌های راهبردی و استراتژیک خود داشته باشند و هم آیندگان بتوانند با یک قالب علمی و هدفمند از مجموعه سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ها و فعالیت‌های گذشته آگاه گردند و در پرتو نور آن به اصلاح و بهینه‌سازی فرایند تعلیم و تربیت بپردازند. بدین منظور بر آن شدیم، فلسفه وجودی مجموعه اقدامات تحولی را که بسترهای عملیاتی شدن آن‌ها برای اولین بار در نظام تربیت رسمی و عمومی با نظر به محورهای مورد نظر در اسناد تحولی نظام تربیت رسمی و عمومی فراهم آمده است در قالب این

کتاب به تصویر کشیم. موضوعات مختلف مورد بررسی در این مجموعه عبارت‌اند از: مجتمع‌های آموزشی و پرورشی روستایی، عشایری؛ مجتمع‌های آموزشی و پرورشی شهری؛ هوشمندسازی؛ دانشگاه فرهنگیان؛ ساختار معاونت تربیت بدنی و سلامت؛ اقدامات معاونت تربیت بدنی و سلامت؛ ساختار معاونت ابتدایی و تغییر ساختار نظام آموزشی.

امیدواریم که بینش حاصل از این تصویر بتواند روشنگر راه تمامی مربیان باشد. در پایان لازم می‌داند از تمامی معاونت‌ها، رؤسا و کارشناسان محترمی که با همکاری خویش امکان فراهم آمدن چنین محتوایی را میسر فرمودند به ویژه جناب آقای سحرخیز معاون محترم آموزش متوسطه، جناب آقای نوری رئیس محترم مرکز آمار، فناوری اطلاعات و ارتباطات، جناب آقای اسدی گرمارودی رئیس محترم مرکز برنامه‌ریزی و آموزش نیروی انسانی، جناب آقای هاشمی معاون محترم تربیت بدنی و سلامت، سرکار خانم قربان معاون محترم آموزش ابتدایی و سرکار خانم زهرا خسروی، کمال تشکر و قدردانی گردد.

دکتر حمید رضا حاجی بابایی

پیشگفتار

با نظر به آنکه امر تربیت از جمله تکالیف سنگینی است که خداوند منان بر عهده انسان‌ها نهاده است، بنابراین ضرورت دارد سازوکارهای لازم برای تربیت آدمی در سطح جوامع در نظر گرفته شود تا بتوان به مدد آن زمینه سازی‌های مناسبی برای امر هدایت موضوع تربیت تدبیر کرد. بدین لحاظ در تمامی جوامع تلاش می‌گردد این مهم در قالب تشکیلات قانونمند مورد پیگیری قرار گیرد. البته تحقق این هدف نیازمند آن است که تشکیلات مورد نظر دارای یک نقشه راه باشد تا بتواند با اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌های هدفمند، امر تربیت افراد را دنبال نماید. در کشور ما نیز خوشبختانه این نقشه راه مبتنی بر آموزه‌های دینی اسلام، آسیب‌ها، مسئله‌های تربیتی، تحولات و تجربیات ارزشمند جهانی تدوین و در مراجع قانونی مصوب گردیده است، بنابراین ضرورت دارد مبتنی بر مفاد این اسناد بالادستی، سیاست‌گذاری‌های مناسب در این نظام برای ساماندهی امر تعلیم و تربیت اتخاذ گردد که عملاً این هدف تاکنون در قالب اقدامات تحولی مختلف صورت گرفته است و به دلایل ذیل، ضرورت دارد مجموعه اقدامات صورت گرفته مورد تبیین و مستند سازی قرار گیرند:

۱. تبیین، تشریح و تصویر یکپارچه از اسناد بالادستی
۲. احصای دلالت‌های اسناد بالادستی.
۳. رصد الزامات اسناد بالادستی ورهگیری آن در مجموعه طرح‌ها و اقدامات

۴. تبیین فلسفه وجودی (ماهیت ، ضرورت و دستاوردهای) طرح ها و اقدامات
۵. مستند سازی مجموعه طرح ها و اقدامات انجام یافته
۶. برقراری ارتباط منطقی بین مجموعه احکام اسناد بالادستی و طرح ها و اقدامات انجام یافته
۷. بستر سازی برای عملیاتی نمودن مفاد اسناد بالادستی
۸. ارائه بینش راهبردی به مجموعه مدیران و کارشناسان در راستای چگونه عملیاتی نمودن اسناد بالادستی
۹. ایجاد رقابت سازنده در بین مجموعه مدیران و کارشناسان در راستای انجام طرح ها و اقدامات تحولی در مجموعه تحت مدیریت .
۱۰. ایجاد انسجام و یکپارچگی در مجموعه فعالیت های انجام یافته در سطح معاونت های مختلف در اسناد بالادستی و سیاست ها و اهداف کلی
۱۱. انتقال تجربیات عملی مثبت طرح ها و اقدامات آموزشی و پرورشی ، فناوری ، کالبدی، اداری و مالی به آیندگان .
۱۲. ایجاد انسجام در ارائه گزارش جامع ، دقیق و به موقع از مجموعه اقدامات صورت گرفته
۱۳. پیش بینی راهکارهای لازم و مناسب در معاونت ها و مجموعه های ذی ربط برای تداوم کار
۱۴. اطلاع رسانی کارشناسانه کلیه طرح ها و اقدامات انجام گرفته در مجموعه، به عموم مردم
۱۵. ایجاد آمادگی مستمر و پاسخگویی مستند برای تبیین روند عملکرد در مقاطع مختلف برای مسئولین و گروه های مختلف اجتماعی